ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު

ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2021/HC-A/401
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އާމިނަތު ޝަރީފް، މ.ލިންކްހައުސް / ކ.މާލެ
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް: 1- ޑރ.އަހްމަދު ޝަރީފް، މ.ލިންކްހައުސް / ކ.މާލެ
  2- ޑރ.މައުމޫން ޝަރީފް، މ.ލިންކްހައުސް / ކ.މާލެ
  3- ސާފިރާ ، މ.ލިންކްހައުސް / ކ.މާލެ
  4- ދަބަދޫދާ ޝަރީފް، މ.ލިންކްހައުސް / ކ.މާލެ
  5- ޢާއިޝަތު ޝަރީފް، މ.ލިންކްހައުސް / ކ.މާލެ
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ބައްހަންކުރުން / ގޮތި ބައިކުރުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

އިސް ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދު

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް

ނިމުނު ތާރީޚު: 13 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1445 / 26 ޑިސެންބަރު 2023

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ނަޒަރުސާނީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:

10 ޖުމާދަލްއޫލާ 1443
14 ޑިސެންބަރު 2021

<u>އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:</u>

- **ނަންބަރު:** 925/Cv-C/2020
- **ނިންމި ތަން:** ސިވިލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ޢައްޔަންކުރުން / ގޮތި ބައިކުރުން
- **ހުކުމްދެވުނު ތާރީޚް:** 27 ފެބްރުވަރީ 2021
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 31 އޮކްޓޯބަރު 2021

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

އާމިނަތު ޝަރީފާ / މ.ދިންކަކަހުއްސ

ބަދަލު: އަބްދުﷲ ރަޝީދު / ދަފްތަރު ނަންބަރު ރސ 1980

އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވި ފަރާތް

ޖ.ރ.އަޙްމަދު ޝަރީފު / މ.ދިންކަކަހުއްސ

ޝާކިރާ / މ.ދިންކަކަހުއްސ

މަޙްމޫދާ ޝަރީފު / މ.ދިންކަކަހުއްސ

އާއިޝަތު ޝަރީފު / މ.ދިންކަކަހުއްސ

ޖ.ރ. މައުމޫން ޝަރީފު / މ.ދިންކަކަހުއްސ

ބަދަލު: މުޙައްމަދު ފައިޞަލް، ސިޔާރާވާދީ / މ.މުލަށް

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔު:

މައްސަލައިގެ ތަޢާރަފު:

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 925/Cv-C/2020 ޤަޟިއްޔާ އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ، ކ.މާފުށި / މ.ވިންނަރހައުސް، އާމިނަތު ޝަރީފް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު: A007284)ގެ ވަކީލުން އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ކޮށްދިނުމަށް އެދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބެލުނު ޤަޟިއްޔާއެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ޢަރްޟުކުރާ ފަރާތަކީ ކ.މާފުށި / މ.ވިންނަރހައުސް، ޢ.އަޙްމަދު ޝަރީފް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު: A046227)، ކ.މާފުށި / މ.ވިންނަރހައުސް، ޢ.މަޙްމޫދު ޝަރީފް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A063832)، ކ.މާފުށި / މ.ވިންނަރހައުސް، ބާބިރާ (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A063831)، ކ.މާފުށި / މ.ވިންނަރހައުސް، މަރްޔަމް ޝަރީފް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު: A041021)، ކ.މާފުށި / މ.ވިންނަރހައުސް، އާއިޝަތު ޝަރީފް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A123069)އެވެ.

މައްސަލައިގެ ކަންހިނގާފައިވާގޮތް

2. މ.ވިންނަރހައުސް، އެވިޔާ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު ބ. 17823) ބިންގަނޑަކީ 2،737 (ދެހާސް ހަތްސަތޭކަ ތިރީސްހަތެއް) އަކަފޫޓުގެ ގޯއްޗެކެވެ. އަދި މި ގޯއްޗަކީ 06 (ހައެއް) ބައިވެރިންނަށް ލިބިފައިވާ ގޯއްޗެކެވެ. މި ގޯތި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވަނީ، މ. ވިންނަރހައުސް / މާލެ، ބާބިރާއާއި، ޢ.އަޙްމަދު ޝަރީފާއި، ޢ.މަޙްމޫދު ޝަރީފާއި، މަރްޔަމް ޝަރީފާއި، އާއިޝަތު ޝަރީފް އަދި އާމިނަތު ޝަރީފްގެ ނަމުގައެވެ.

3. މި ގޯތި ބައިވެރިންނަށް ބެހުން އެއްބަސްނުވެވުމުން އެދި ބާބިރާގެ ވަކީލުން މި މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިއެވެ.

4. ބާބިރާގެ ފަރާތުން މި މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހެޅިއިރު، މައްސަލައާއެކު 06 (ހައެއް) ބިލް ބައްޓަންކޮށްދިނުމަށް އެދި ގާބަށް ހުށަހަޅައެވެ.

5. ބާބިރާގެ ފަރާތުން މި މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހެޅިއިރު ހުށަހަޅާފައިވާ ގާބުގެ އިތުރުން، އިތުރު ގާބުތަކެއް ހުށަހަޅާފައެވެ. ބާބިރާއި، ޤާސިމު އަބްދުލް ޝަރީފާއި، ޤާސިމު މަޢުމޫން ޝަރީފާއި، މަރިޔަމް ޝަރީފާއި، އާއިޝަތު ޝަރީފާގެ ބަޔަށް ބެލެވުން މި 05 (ފަހެއް) މީހުންނަކީ އެ މީހުންނަށް ގޮތީން ލިބޭ ބައިވަރު އެކުގައި ތިބިމީހުން ބޭނުންވާ މީހުންނެވެ. މި 05 (ފަހެއް) މީހުންނާއި ބައިވެރިވުން އެންމެން އެކުގައި އެއް އިމާރާތެއްގެ ގޮތުގައި ގޮތުގައި އިމާރާތް ކުރުމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ގަސްދެއް ނުކުރެއެވެ.

6. ގޮތުގެ މިލްކުވެރިންގެ ގުދުގައި އެއް އިސްލާ އިމާރާތް ކުރުވުން ދެބަސްވުމުގެ ތެރެއިން، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން މީގެކުރިން 2 ފަހަރެއްގެ މަތިން، ގޮތި ބައިކުރުމުގެ މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[1] މި ދެ ޤަޟިއްޔާ ފެނޭ ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ ދައުވާ ފަލު ބާޠިލުކޮށްފައެވެ.

7. އިސްލާ ބައްޓަންކުރުން މައްސަލައަށް ސިވިލް ކޯޓުން ނިމުނުފަހުން ވެސް، ގޮތުގެ މިލްކުވެރިންގެ ގުދުގައި، މުޅި ގޮތީގައި އެކުގައި އިމާރާތް ކުރުމާމެދު އެއްބަސްވުމަކަށް އާދެވިފައެއް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ގޮތުގެ މިލްކުވެރިންގެ ތެރެއިން އެކުގައި އިމާރާތް ކުރުމަކަށް ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް ލިބޭ ބައިތައް ޖިހަޖިހަށް އެކުގައި އޮންނަ ގޮތުގެ މައްސަލަ ބިން ބައިކުރުމުގެ މައްސަލައެއް އިސްތިއުނާފު ބަދަލުވާ ފަރާތްތަކުގެ ތެރެއިން ބާބިރާގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިއެވެ.

8. އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައި މިވަނީ އެ މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުގައި ބެލި އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 925/Cv-C/2020 ޤަޟިއްޔާއެވެ.

[1] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 266/Cv-C/2016 ޤަޟިއްޔާއާއި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 13/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާ

ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާ

9. އިސްތިއުނާފަށް މިހުށަހަޅާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 925/Cv-C/2020 ދަޢުވާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓަށް ބަލައިލާއިރު، އެ ދަޢުވާއަކީ މ.ލިންކްހައުސް އެފާރިއާ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު ބ. 17823) ބަނޑޭރަ ގޯތީގެ ބިން އަޅުއަރަނކުރުމަށް އެދި މ.ލިންކްހައުސް / މާލެ، ބްލޫބެރީގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައެކެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމި ގޮތް

10. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 925/Cv-C/2020 ދަޢުވާ ނިންމަވާފައިވަނީ؛

"ދެންފަހު، ބޭނުންކުރަ ކަންކަން އެގޮތުގައި ހުރުމާއެކު، މ. ލިންކްހައުސް އެފާރިއާ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު ބ. 17823) ބަނޑޭރަ ގޯތީގެ ބިން އަޅުއަރަނކުރުމަށް އެދި މ.ލިންކްހައުސް / މާލެ، ބްލޫބެރީގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި މައްސަލައިގައި، މާލެ ސިޓީ ކައުންސިލްގެ އިދާރާގެ ނަންބަރު 425-B5/144/2021/270 (28 ސެޕްޓެންބަރު 2021) ސިޓީއާއެކު ފޮނުވި ޗާޓު އެއްގޮތަށް މ. ލިންކްހައުސް އެފާރިއާ ބަނޑޭރަ ގޯތީގެ 02 (ދޭއް) ބައަކަށް ބައިކޮށް، އެ ޗާޓުގައިވާ 2،142 (ދެހާސް އެއްސަތޭކަ ސާޅީސްދޭއް) އަކަފޫޓުގެ ބައިން ބައިވެރިންނަށް ބްލޫބެރީއާއި، ޢާކިބު އަޙްމަދު ޝަރީފާއި، ޢާކިބު މުޙައްމަދު ޝަރީފާއި، މަރްޔަމް ޝަރީފާއި، ޢާއިޝަތު ޝަރީފާގެ ބައިކަމަށާއި، އަދި 456 (ހަތަރުސަތޭކަ ފަންސާސްހައެއް) އަކަފޫޓުގެ ބައިން ބައިވެރިންގެ ތެރެއިން އާމިނަތު ޝަރީފާގެ ބައިކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މިގޮތުގެމަތީން ހުކުމްކޮށްދީމެވެ." މިފަދައިންނެވެ.

އެ ދަޢުވާއާ އިސްތިއުނާފަށް ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާ

11. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 925/Cv-C/2020 ދަޢުވާއާ އިސްތިއުނާފަށް ކުރުމަށް އެދި ކ.މާލެ / މ.ލިންކްހައުސް، އާމިނަތު ޝަރީފާގެ ފަރާތުން 01 (އެކެއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅައި، އެ ނުކުތާ ބަލައިގަނެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ. އެ ގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާއަކީ؛

-11.1 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 925/Cv-C/2020 ދަޢުވާއަކީ މ.ލިންކޯހައުސް އުފާވިލާ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު ބ. 17823) ބަންޑާރަ ގޯތީގެ "ބިން އައްޔަންކޮށްދިނުން / ގޯތި ބައިކޮށްދިނުން" މި މުއްދައީގެ ޢަރުޟު ހުށަހެޅިފައިވާ ބިން ބައިކޮށް ކޮންމެ ބައިވެރިއަކަށް ލިބޭ މިންވަރު ވަކިކޮށް އައްޔަންކުރުމަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަކަށްވާތީއާއި، އަދި ގޯތި ބައިކުރުމަށް ހުށަހެޅުން ޤާބިލުކަން ބައިވެރިންގެ މެދުގައި އެއްބަސްވުމަކަށް އައިސްފައިނުވާއިރު ބިން ބައިކޮށް އައްޔަންކުރުމުގައި ބޭނުންކުރަންވާނީ ޤާޢިދާ ޤުރުޢަތުލުމުގެ ޤަވާއިދާ ޚިލާފު ޤާބިލުކަމަށްވާތީއާއި، އަދި ގުރުޢަތު ނަގާފައިވަނީ ބޭނުންކުރަންވާނީ ޤާޢިދާ ވަކި ބައިތަކަކަށް މަސްދަރެއް ޝަރުޢީ އަސާސް ފުރިހަމަވެގެން ޒާތުގައި ފާހަގަކޮށް ގޮތަކަށް އޮތް ގާޒީބަޔަކަށްވާއިރު، ގާޒީ އިޖުތިހާދުކުރުން ގުރުޢަތުލާ ކުރުމުގައި އަމަލު ކޮށްފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/95 ދަޢުވާއާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ގޮތާއި ޚިލާފަށް ގުރުޢަތުލުމުގެ ބޭނުން ނަތީޖާއަކަށް ގޮތަކަށްވާތީއާއި، އަދި އެފަދަ ގާތްބައެއްގެ މައްސަލައެއްގައި ބިން ބައިކޮށް އައްޔަންކޮށްދިނުމަށް ބޭނުންވާ ގަވާއިދުތަކާއި، ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފު ނިންމެވުމަކަށްވާކަމަށްވުން؛

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

12. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ މިދަޢުވާއާ ގުޅިގެން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 925/Cv-C/2020 ދަޢުވާއާ ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓަށާއި، އެ ދަޢުވާއާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި މ.ލިންކޯހައުސް، އާމިނަތު ޝަރީފާގެ ވަކާލާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަށާއި، އެ ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ފަރާތްތަކުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކަށާއި، މައްސަލައާއި ގުޅުންހުރި އެންމެހައި ލިޔެކިޔުންތަކަށް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކުގެ މަތިން ރިޢާޔަތްކޮށް ބަލާއިރު އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

13. އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައި މިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 925/Cv-C/2020 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވަނީ ސައްޙަ ނޫން އަސާސްތަކެއްގެ މައްޗަށްކަމަށް ބުނެ މައިގަނޑުގޮތެއްގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، މ.ވިންނަރހައުސް އޮފިޔާރ ބަނޑާރަ ގޭގެ "ބިން ބައްޓަންކުރުން / ގޭގެ ބައިކުރުން" މި މަސްއޫލުގެ ދަރުން ހުރަހެޅިފައިވާ ބިން ބައިކުރާ ކުރިން ބެހުންތެރިއަކަށް ޖެހޭ މިންވަރު ވަކިކޮށް އަށްތަރުކާކުރުމަށް ހުރަހެޅިފައިވާ މައްސަލަގައި، ގޭގެ ބައިކުރުމަށް ހުރަހެޅުން ޝަރުޢީގޮތުން ބެހުންތެރިންގެ މެދުގައި އެއްބަސްވުމަކަށް އާދޭފައި ނުވާއިރު ބިން ބައިކޮށް އަތުވެސްކުރުމުގައި ޢާދިލު ގޮތެއްގައި ބައިކުރުމާބެހޭ ޢުޞޫލެއް ނެތްކަމުގައި ބުނެ ޖުމްލަކޮށް ގަނޑުއެޅިފައި އަދި ޤާނޫނީ ގޮތެއްގައި ބައިކުރުމަށް ނަގާފައިވާ ކުރިއަށްދާނެ ގޮތް ވަކި ބައިކޮށް ތަފާތުކުރެވިފައި ނެތުމާއި، ގޭގެ ބައިކުރުމަށް ބަލާފައި ޢުޞޫލެއް ނެތްކަމަށް އެކު ޤާނޫނީ ގޮތުން ބައިކުރާނެކަމަށް ދެ ބެހުންތެރިން މެދުގައި، ޤާނޫނު އިސްތިޢުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ޙައްޤުތަކަށް އަސަރުކުރާކަމަށް ދައުރުޢީ 2019/HC-A/95 ނަންބަރު ހައިކޯޓުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ޤަވާޢިދުތަކުގެ ކުރެހުމުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފުވެ ކަމަށެވެ.

14. އެހެންކަމުން މި ކޯޓުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތް ސުވާލަކީ މ.ވިންނަރހައުސް އޮފިޔާރ ބަނޑާރަ ގޭގެ ބިން ބައިކޮށް އަތުއަތުން ޖެހޭގޮތުގައި ބައިކޮށްދިނުމަށް ޤާނޫނީ ގޮތެއް ވަކި ބައިކަމަށް މަސްޚަރާއަށް ކުރިއަށް ޚިޔާލު ދެބަސްވުމުގެ ބައިވެރިވުމުގައި ޤަވާޢިދުތަކުގައި ވާ ގޮތް، އަދި ސިވިލް ކޯޓުން މ.ވިންނަރހައުސް އޮފިޔާރ ބަނޑާރަ ގޭގެ ބިން ބައިކުރުމުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިޢުނާފުކުރާ ދައުރުޢީ ޤަވާޢިދުތަކަށް ޚިލާފުވެ ހުރިތޯ ބަލާނެ ކަމެވެ.

15. ބިން ބައިކުރުމުގެ ކުރިން ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކުން ހުރަހެޅި މައްސަލަތަކުގައި ކޯޓުތަކުން އާންމުކޮށް ބަލައިގަންނަ އުސޫލަކީ، ބިން ބައިކުރުމުގެ ބެހުންތެރިން ވަކިވަކިން ބެހުންތެރިންގެ މެދުގައި ދައުރުޢީ ޤަވާޢިދުގެ ބިން ބައިކުރުމުގެ. ދައުރުޢީ ޤަވާޢިދުގައި ވަކިވަކިކޮށް ނުވަތަ ވަކިބަހާކޮށް އިސްތިސްނާ، ދައުރުޢީގައި ބިން ބައިކުރުމަށް ބެހުންތެރިންގެ މެދުގައި އޮތް ހަމަހަމަކަން ގެއްލި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހަމަހަމަ ކަމުގެ މިންގަނޑާ ޚިލާފުވާނެ

ތަފާތުކުރުމުގެކަމަށް ބެލެވޭނެއެވެ. އަދި ގުރުއަތުލައިގެން ބެހެނިވިރިންގެ މެދުގައި ބިން ޚިއްތިޔާރުކޮށް، ބިން ޚިއްތިޔާރުކުރުވާ ގޮތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ބިން ލިބުމަކީ، އެއްވެސް ބާރެއްގައި ބެހެނިވިރިންގެ ތެރެއިން އެބައި ލިބޭ ފަރާތެއްގެ ބައްޕަރު އުނިކަން އަންނާނެ ކަމެއް ނޫންކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/95 ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

16. މި މައްސަލައިގެ ކަންހިނގާފައިވާގޮތަށް ބަލާއިރު، މ. ލިންކަނުއުސް އުތުރާ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު ބ. 17823) ބަންޑާރަ ގޯތީގެ ބިން 02 (ދޭއް) ބަހަން ބައިކުރުވާއިރު، މި ގޯތީގެ ބިން 02 ބަހަން ބައިކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން ދަށު ކޮޅަށް ހުރަހެއްޖަހައިފާ ޗާޓުތަކަށް ހިސާބުކުރުމުގެ ދެބަސްވުން އުފެދިފައިވާއިރު، މިކަމަށް އަދިމަގެއް ހޯދުމުގެ ގޮތުން ބިން ބައްޓަންކުރުމުގައި ގުޅޭ ހިސާބުކުރާނެ ފަރާތެއް ހޯދުމަށް ގުރުއަތުލައިފައިވާކަން އެނގެއެވެ.[2] މީގެ އިތުރުންވެސް، ސިވިލް ކޯޓުގައި މައްސަލަ ހުށަހަޅައިއިރު، މައްސަލަ ނިމިގެންދާނީ ގުރުއަތުން ނިމޭ ގޮތަށްކަމަށް މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުގެ ވަކީލު އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތްތަކުން އެންގިއުރު، ގުރުއަތު ނެގުމާއި ހަމަޖެހުނުގޮތުން، މިއިން އެއްވެސް ކަމަކަށް މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އެއްވެސް ފަރާތަކުން ޝަކުވާކޮށްފައި ނުވާކަން މައްސަލައާ ގުޅިގެން ސިވިލް ކޯޓުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުން އެނގެއެވެ.[3]

17. އެހެންކަމުން މި މައްސަލާގައި ބިން ބައްޓަންކުރުމަށް، ގުޅޭ ކަނޑައެޅުމަށްޓަކައި ހިސާބުކުރާނެ ފަރާތެއް ހޯދުމަށް ގުރުއަތުލައިފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ އަދި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތްތަކުގެ ރުހުމާއި އެނގުމުގެ ތެރެއިންނެވެ.[4]

18. ވީމާ ޤާބަރު މުޙައްމަދު ޝަރީޢަތުގެ ފާޑުކަން ގުރުއަތުން ނެގުން ގޮތް އަސްލަކަށް ބަލައިގެން ކުރިޔަ ގޮތާ އެއްގޮތަށް، މ. ލިންކަނުއުސް އުތުރާ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު ބ. 17823) ބަންޑާރަ ގޯތި 02 (ދޭއް)

[2] 09 ސެޕްޓެންބަރު 2021 އާއި 16 ނޮވެންބަރު 2020 ގައި ޝަރީޢަތުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތައް
[3] 09 ސެޕްޓެންބަރު 2021 އާއި 16 ނޮވެންބަރު 2020 ގައި ޝަރީޢަތުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތައް
[4] 09 ސެޕްޓެންބަރު 2021 އާއި 16 ނޮވެންބަރު 2020 ގައި ޝަރީޢަތުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތައް

ބަހަން ބައިޓާން، ބެލެނިވެރިންގެ މެދުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ބިން ޙިއްސާކުރުމުގައި ގެންގުޅޭ އާއްމު އުޞޫލާއި ހިލާފުކަމަކަށް ނުބެލެވެއެވެ.

19. އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައި މިވާ މައްސަލާގައި ބިން ބައިޓާން އަމަލަށްކުރުމުގައި ބޮޑުނަކުރުމުގައި ޝަރީޢަތް މާލީ ކޯޓުން ފާސްކުރީ ޝަރުޢީ ޙުކުމަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުގައިވިޔަސް، މި މައްސަލަ ދަށު ކޯޓުގައި ހިނގުމުގެ މަރުޙަލާގައި ދެފަރާތުގެ ވަކަލާ ދެއްކުމުގައިވާ ކަންކަމާއި ހުށަހެޅި ޝަރުޢީ ހެކި ދިރާސާކުރުމަށްފަހު، ކަނޑައެޅިފައިވާ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނީ ގޮތުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ވުމާއެކު އިސްތިއުނާފީ މަރުޙަލާގައި އަދި ބަދަލު ނިންމުމަށް އިސްތިއުނާފު ދަށުކޯޓު ބަލާފައިވާ ގޮތަށް ކަށަވަރުކުރެވެއެވެ.

20. މި ނިންމުމަށް ބަލާއިރު، ހައިކޯޓުން މައްސަލަ ބަލާނީ، ދަށު ކޯޓުގައި ހުށަހެޅި ހެކިތަކާއި ދިފާޢުތަކާއި އަސާސްތަކަށް ބަލައިގެންނަމަށް ކޯޓުތަކުގެ ޤަވާޢިދުގެ 32 ވަނަ މާއްދާއާއި ހައިކޯޓުގެ ޤަވާއިދުގެ 44 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ކަނޑައެޅިފައިވެއެވެ. މި އުޞޫލަށް ބަލާއިރު، ހައިކޯޓުން މައްސަލަ ބެލުމުގައި ބެލެނިވެރިކަން ދީ ކަމަކަށެވެ. އެއީ ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅުން ހެކިތަކާއި، ދިފާޢުތަކަށެވެ.

21. މި ޙުކުމް މި މައްސަލައިގައި ކަނޑައެޅިފައިވާގޮތުގެ މައްސަލަ ތަޙުޤީޤު ކުރެއިރު، މި މައްސަލަ ދަށު ކޯޓުގައި ހިނގުމުގެ މަރުޙަލާގައި ދެފަރާތުގެ ވަކަލާ ދައްކާފައިވާކަން މި މައްސަލައާއެކު ހުށަހެޅުން އެއްވެސް ބާރުނަކޮށް އެނގެން ނެތެވެ. ކަނޑައެޅުން ޚުލާޞާކޮށް، ކޯޓުތަކުގެ ޤަވާޢިދުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ބޭނުމަކީ، ދަށު ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގައި ވަކަލާތުކުރި ނޫނީ، އަދި ދަށު ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގައި ފަރާތަކުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުވާ ހެކި ނުވަތަ ޝަރީޢަތުން ބެލުން ގެންދިޔަ ނުވަ ބެލުން ފާހަގަކުރާތާ، ދަށު ކޯޓަކުން ބަލާފައިވާ ކަމަކަށް ނުވަ ތަކާއި ބެލުމަށް ޤާނޫނުގައި ވާނުވާ ޙުކުމެއްކަން ދަންނަވާ ގޮތެވެ. މި ސަބަބުތަކަށް އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރާ ގޮތުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ހައިކޯޓަށް ފާހަގަކުރި ނުކުތާ، އެ ނުކުތާ ދެކެން ދަށުކޯޓަކަށް ހައިކޯޓުގައި ފާހަގަކުރި މައްސަލައިގެ ފާހަގަކުރުމުގެ ދުވަސްކޮށް އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތަށް ލިބިގެން ނުވާކަމުގައި އަޑުއަހާ ދެކެމެވެ.

22. އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތަކާއި އުޞޫލުތަކުގެމަތިން ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 925/Cv-C/2020 ދަޢުވާއާ އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ، ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ، ހ.މާލެ / މ.ލިންކަހައުސް، އާމިނަތު ޝަރީފާގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތައް، އެ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ދެފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މައްސަލައާ ގުޅިގެން ހުށަހެޅިފައިވާ އެންމެހައި ލިޔެކިޔުންތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ބަލާއިރު، އެ ދަޢުވާއާމެދު ކޯޓުން ކޮށްފައިވާ ޙުކުމަކީ ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭފަދަ ޝަރުޢީ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދުގެ ރައުޔު؛

23. އިސްފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔާއި އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމްގެ ރައުޔު؛

24. އިސްފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔާއި އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބާޠިލްކޮށްދިނުން

25. މި ދަޢުވާއާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބަލަމުންދަނިކޮށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ދަޢުވާއާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ޙައްޤު މައްސަލައިގެ ޚަޞްމުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އާންމު އުޞޫލެއްގެ ގޮތުން[5] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ހުށަހެޅޭނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމުން ނިންމާތާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ.[6] މިމުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓު ހަވާލުކުރެވިފައި ނުވާނަމަ، އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާނީ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓު ހަވާލުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެންނެވެ.[7] އެހެންކަމުން، ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ ޙިސާބުން ބާޠިލުވެސް އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީއެވެ.[8]

---

[5] މިކަމުގައި ދެވޭ އިސްތިސްނާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކުރެއްވެ.

[6] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

[7] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

[8] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)

ޙުކުމް:

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ސަބަބުތަކަށް އެގޮތުގެމަތިން ހުރުމާއެކު، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 925/Cv-C/2020 ގެ ޤަޟިއްޔާ އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ ހ.މާލެ / މ.ވިންކަހައުސް، އާމިނަތު ޝަރީފް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު: A007284)ގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އެ ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭތޯ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މި މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާގުން ޙުކުމްކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމްކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޖީދު

އިސްފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު (ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު

މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ